

Guía Docente

Datos Identificativos					2016/17
Asignatura (*)	Avaliación e intervención psicolóxica en dificultades de aprendizaxe		Código	652438023	
Titulación					
Descritores					
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos	
Mestrado Oficial	2º cuadrimestre	Primeiro	Obrigatoria	3	
Idioma	Galego				
Modalidade docente	Presencial				
Prerrequisitos					
Departamento	Psicoloxía Evolutiva e da Educación				
Coordinación	Baña Castro, Manuel	Correo electrónico	m.bcastro@udc.es		
Profesorado	Baña Castro, Manuel	Correo electrónico	m.bcastro@udc.es		
Web					

Descrición xeral

MATERIA: AVALIACION E INTERVENCION PSICOLOXICA EN DIFICULTADES DE APRENDIZAXE.

Paso 1. Competencias da Titulación

1. Capacidade de análise e síntese así como de aplicar os coñecementos á práctica. 2. Capacidade de traballo con un equipo interdisciplinario. 3. Habilidades de xestión da información (habilidade para buscar e analizar información procedente de diferentes fontes). En concreto, o alumnado deberá posuír e potenciar as seguintes competencias e destrezas xenéricas:

- Fluidez e propiedade na comunicación oral e escrita.
- Compromiso persoal de esforzo para a avaliación psicolóxica en educación e capacidade de análise e síntese.
- Habilidades para conseguir analizar información desde diferentes fontes.
- Capacidade de crítica e autocrítica.
- Capacidade para aplicar a teoría á práctica.
- Habilidade para traballar de forma autónoma e en equipo. (de fontes diversas).

Paso 2. Competencias da materia

1. Coñecer o concepto de motivación académica e a súa relación e coas dificultades de aprendizaxe. 2. Coñecer as dimensións motivacionais do autoconceito, metas académicas e atribucións causais en alumnos con dificultades de aprendizaxe. 3. Identificar e definir os problemas psicolóxicos relacionados coa motivación e as dificultades de aprendizaxe da lectura, escritura e cálculo. 4. Coñecer e analizar a importancia da multidimensionalidade e a interdisciplinariedade na avaliación e na intervención psicolóxica en alumnos con dificultades de aprendizaxe. 5. Adquirir habilidades e competencias técnicas suficientes sobre programas de prevención e intervención psicolóxica en déficits motivacionais e de aprendizaxe. 6. Adquirir habilidades e competencias técnicas de uso na avaliación e na intervención psicolóxicas a partir dos principais procedementos e instrumentos utilizados nesta materia. 7. Adquirir coñecementos para o deseño de programas de investigación sobre determinantes das dificultades de aprendizaxe.

Paso 3. Contidos

1. O PROCESO DE INVESTIGACION DE VARIABLES CONTEXTUAIS E PSICOLOXICAS INTERVINTES NAS DIFICULTADES DE APRENDIZAXE ESCOLAR.
2. CATEGORIAS, FACTORES XERAIS INCIDENTES, PROCESO XERAL DE AVALIACION E INTERVENCION PSICOLOXICA NAS DIFICULTADES DE APRENDIZAXE ESCOLAR.
3. O PROCESO DE AVALIACION PSICOLOXICA E SISTEMICA EN NENOS CON DIFICULTADES DE APRENDIZAXE ESCOLAR: TEORIAS E MODELOS EXPLICATIVOS.
4. A INVESTIGACION NAS NAS DIFICULTADES COGNITIVAS E DE COMUNICACIÓN QUE INCIDEN NA APRENDIZAXE ESCOLAR.
5. A INVESTIGACION DE VARIABLES PSICOLOXICAS NAS DIFICULTADES DERIVADAS DE DEFICTS MOTIVACIONAIS, DE PERSONALIDADE E PSICOSOCIAIS DE SUXEITOS EN IDADES ESCOLARES.
6. A INVESTIGACION DE VARIABLES CONTEXTUAIS DE INTERACCION PERSOAL E FAMILIAR, ESCOLAR E DE GRUPO DE IGUAIS PARA ALUMNADO CON DIFICULTADES DE APRENDIZAXE.

Paso 4. Planificación.

O Curso terá tres partes delimitadas e secuenciadas: a) explicación teórica das principais áreas que abranguen as Dificultades de Aprendizaxe e facilitación de información sobre os principais modelos de investigación para as devanditas áreas; b) Proposta de búsqueda por parte do alumno das principais fontes na investigación sobre as dificultades de aprendizaxe; c) análise, discusión e proposta de realización de un deseño de investigación sobre temas relacionados coas áreas das Dificultades de Aprendizaxe.

Paso 5. Metodoloxías

a) Impartición de Clases teóricas presenciais, nas que se desenvolverán os contidos teóricos fundamentais da materia, utilizando unha metodoloxía que propicie a participación dos estudantes no inicio da investigación dos núcleos desta materia e apoiada en medios audiovisuais.

b) Clases prácticas presenciais, nas que se desenvolverán os contidos prácticos da materia a través da realización de supostos y aplicacións prácticas, especialmente dirixidas á iniciación da investigación.

c) Realización de Traballos tutelados e outras actividades formativas, nos que de forma tutorial se plantearán, seguirán e valorarán diversos traballos sinalados ao alumnado no transcurso das clases.

En concreto, as clases desenvolveranse en sesións teórico-prácticas, de tal modo que o alumnado disporá do material necesario tanto para a parte teórica como para a súa aplicabilidade de investigación ao longo do desenvolvemento das sesións/clases do curso.

Paso 6. Atención persoalizada.

Cada alumno ou grupos de un máximo de tres/catro alumnos deberá realizar e entregar un traballo de fin de curso no que se desenvolva un deseño de investigación sobre calquera dos temas do programa.

Para a realización deste deseño o alumno ou cada grupo contará coa titoría e asesoría persoalizada do profesor que proporcionará os recursos necesarios para o desenvolvemento do traballo.

Paso 7. Avaliación.

a) Realización dunha proba escrita ao final do curso e conterá unha proba de tipo test e pregunta curta (equivalente ao 50% do total).

b) Unha exposición individual ou en grupo (proba oral) do deseño de investigación realizado (equivalente ao 50% do total).

c) Proba final escrita, fixada pola Facultade, que tratará sobre o contido global do curso, para tódolos alumnos e alumnas que non realizasen as probas dos apartados a) e b).

A nota final será a media das puntuacións obtidas ó longo do curso (parte teórica e as actividades prácticas da asignatura).

Observacións:

-Cada parte, das dúas de que consta a avaliación final, considérase aprobada con 5.0

-Se hai unha parte aprobada e a outra suspensa será necesario presentarse ó exame final da parte suspensa. En ningún caso farase a media se unha parte está suspensa.

Paso 8. Fontes de información.

B/ BIBLIOGRAFIA (REVISTAS CIENTIFICAS)

Revista Galego Portuguesa de Psicoloxía e Educación. Psicothema. Quinesia. Infancia y Aprendizaje. Revista de Ciencias de la Educación. Revista de Educacion. Análisis y Modificación de Conducta. Journal of Learning Disabilities. Journal of Special Education. Revsista Iberoamericana de Educación. Revista Española de Pedagogía.

Paso 9. Recomendacións.

É importante que o alumnado esté iniciado no traballo e manexo do paquete estatístico SPSS, xa que deberá utilizalo con certa frecuencia ao longo do curso.

Competencias / Resultados do título	
Código	Competencias / Resultados do título

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe	Competencias / Resultados do título		
Saber da diversidade humana, do recoñecemento da súa riqueza para a vida, dos plantexamentos dunha vida para todos e todas, donde dar e recibir axuda coa intención de crear un mundo de valores persoais e humanos	AI1	BI1	CM1
	AI2	BI2	CM2
	AI3	BI5	CM5
	AI4	BI10	CM6
	AI6	BI11	
	AI7	BI14	
	AI8	BI15	
	AI9	BI16	
	AI11	BI17	
	AI12		
	AI14		
	AI15		
	AI16		
	AI17		
AI18			
AI20			
1. Capacidade para xestionar o coñecemento e a información actualizados e coherentes sobre investigación e intervención psicoeducativas en contextos e escenarios diversos funcionalmente.	AI1	BI4	CM1
	AI2	BI5	CM2
2. Capacidade crítica para levar a término reflexións neste ámbito, con precisión conceptual e rigor.	AI4	BI10	CM3
3. Competencias para detectar, previr e intervir para favorecer o desenvolvemento e a aprendizaxe en persoas con diversidade funcional procurando a súa autodeterminación e calidade de vida.	AI5	BI11	CM5
	AI6	BI14	CM6
4. Capacidades para avaliar e intervir en procesos e prácticas psicoeducativas en aras de promover e mellorar o desenvolvemento psicolóxico integral de persoas de tódalas idades, os procedementos psicoeducativos utilizados e o funcionamento de grupos e institucións educativas.	AI9	BI15	
	AI11	BI16	
	AI14	BI17	
5. Competencias para recoller datos, analizar, intervir e investigar/intervir sobre procesos psicolóxicos relacionados coa aprendizaxe; en contextos familiares e escolares.	AI17		
	AI18		
	AI20		

Recoñecer e respectar a diversidade humana e comprender que as explicacións psicolóxicas poden variar a través de poboacións e contextos.	AI5 AI6 AI7	BI1 BI2 BI5	CM1 CM2 CM3
Ser capaz de lograr un adecuado nivel de comprensión da demanda do destinatario en cada situación ou contexto de aplicación.	AI13 AI14 AI15	BI10 BI11 BI14	CM4 CM5 CM6
Ser capaz de analizar a documentación bibliográfica necesaria para un traballo de investigación.	AI16	BI15	
Coñecer os métodos e técnicas cuantitativos e case-cuantitativos de recollida de información en psicoloxía aplicada.	AI17 AI18	BI16 BI17	
Coñecer e ser capaz de utilizar os diferentes modelos, teorías, métodos e técnicas de avaliación e intervención que son específicos dos distintos ámbitos da investigación en Psicoloxía Aplicada e desenvolver unha actitude crítica propia do espírito científico.			
Ser capaz de elaborar un informe científico que implique definir un problema de investigación, as hipóteses e variables asociadas, así como definir o deseño, a mostra e o seu modo de selección, as ferramentas de recollida de datos e a súa consecuente análise e discusión.			
Capacidade de organización e planificación.			
Capacidade de aplicar os coñecementos á práctica.			
Habilidades nas relacións interpersoais.			
Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben enfrontarse.			

Contidos	
Temas	Subtemas
1. O PROCESO DE ANALISE DE VARIABLES CONTEXTUAIS E PSICOLOXICAS INTERVINTES NAS DIFICULTADES DE APRENDIZAXE.	1.1. Concepto e características das dificultades de aprendizaxe 1.2. Niveis de explicación e variables definitorias
3. Prácticas en Trastornos ou dificultades de aprendizaxe: Os contextos de aprendizaxe e a elaboración de propostas de calidade	3.1. Principios actuais de avaliación e atención nos trastornos de aprendizaxe. 3.2 Aplicación destes principios e avaliación continuada. 3.3. A elaboración de informes psicolóxicos.
2. CATEGORIAS, FACTORES XERAIS INCIDENTES, PROCESO XERAL DE AVALIACION E INTERVENCION PSICOLOXICA NAS DIFICULTADES DE APRENDIZAXE.	2.1. O proceso de avaliación e intervención e concepcións actuais nas dificultades de aprendizaxe. 2.2. Concepcións actuais e contemporáneas da intervención nas dificultades de aprendizaxe.

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Proba obxectiva	A1 A11 A20 B2 B4 C4 C6	6	19	25
Prácticas a través de TIC	A9 A18 B11 B15 B17 C3 C5	10	14	24
Aprendizaxe colaborativa	A8 A15 A17 B5 B10 B14 C1 C2	0	2	2
Estudo de casos	A2 A3 A4 A6 A7 A16 B1	10	0	10

Proba de ensaio	A4 A14 A17 B11 C1	6	0	6
Discusión dirixida	A5 A12 A13 A14 B16 C3	3	0	3
Atención personalizada		5	0	5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Proba obxectiva	Serve para avaliar a claridade e concreción dos contidos avaliados, sobre todo conceptuais, tamén para observar e avaliar o grado de claridade de exposición, traballo e elaboración dos contidos en canto ao ensino e aprendizaxe. Con este obxeto plantearase unha exposición e organización dos contidos en forma de esquemas e contidos incluídos máis significativos e vertebrados nos temas que se expoñan; tamén en canto ao rigor científico posibilitando a claridade dos conceptos utilizados e a súa aplicación práctica tanto puntual como en secuencias de aprendizaxe.
Prácticas a través de TIC	O máster implica a práctica e a aprendizaxe práctica en canto á demanda e atención de calidade e á carta; os recursos como as TIC posibilitan un achegamento rápido e adecuado a cada momento en que a persoa o necesite e demande; para isto, os principios de aprendizaxe en canto a acción participativa, motivo e necesidade son fundamentais para entender e comprender en que consiste este tipo de axuda e apoio así como a adecuación das prácticas basadas na calidade e o rigor científico. Con este obxecto, a psicloxía aplicada exige o desenvolvemento de prácticas adaptadas a cada situación así como a proposta de medios eficaces e rápidos que permitan esta aprendizaxe e contacto real, únicos e imprescindibles para aprender a intervir así como avaliar nestes contextos específicos da materia que aprendemos.
Aprendizaxe colaborativa	O campo profesional e investigador da intervención e avaliación implica un recoñecemento á inter e multidisciplinidade; é por este motivo que o traballo en equipo, o desenvolvemento de actitudes e habilidades para actuar neste ámbito obriga a plantearse certas habilidades e actitudes de aprendizaxe permanente e creativa; no ámbito actual é necesario recurrir a aprendizaxe creativa, a aprender cos e dos demais polo que a aprendizaxe colaborativa ten que ser un ámbito continuo de entreno e estimulación; aprender dos demais é a única vía posible para mellorar neste campo así como o de permitir un continuo aprendizaxe imprescindible cando se trata de axudar ou de poder prestarlle atención a outra persoa.
Estudo de casos	sobre o contidos dos temas analízanse casos co obxecto de proceder á súa análise e estudo no que se solicitará comunicación funcional, rigor e empatía
Proba de ensaio	Realízase sobre un caso proposto, pregunta de investigación ou problema sobre o que realizar un ensaio científico no que se avaliarán os criterios e exposición, organización e aplicación así como as regras do ensaio científico actuais
Discusión dirixida	Dado que un máster é un ciclo de ensino superior, non cabe dúbida que o debate e participación implica interese, esforzo e curiosidade pola aprendizaxe en equipo de persoas que poden saber máis que un; tamén do recoñecemento da aprendizaxe continua e do marxe de mellora que un sempre ten. A discusión como dinámica de grupos permite elaborar, reestructurar ou crear novos esquemas de coñecemento polo que o protagonismo das persoas debe ser máximo en canto ás anteriores estratexias

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Prácticas a través de TIC Proba obxectiva	Cada alumno/a poderá, nas horas de titoría, plantear tantas posibles dificultades se lle presenten a hora da comprensión e resolución dos temas do programa, de tal modo que o profesor poda axudar a resolver. Para isto, a aprendizaxe de solicitar axuda, establecer relacións comunicativas e creativas, poder criticar con sentido, ter como obxectivo a comprensión e o entendemento mútuo son posibilidades a desenvolver neste ámbito; Con este obxecto, o alumno/a terá capacidade de elección e implicación máxima persoal posibilitando responder e atender a cada demanda, necesidade e motivo de aprendizaxe explotando ao máximo posible a súa capacidade de oferta para aprender de forma cooperativa

Avaliación

Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación
Discusión dirixida	A5 A12 A13 A14 B16 C3	Avaliarase a participación, o interés, o esforzo pola aprendizaxe así como a capacidade de tomar decisións, participar na busca de solucións, contestar e responder de forma constructiva e crítica	20
Prácticas a través de TIC	A9 A18 B11 B15 B17 C3 C5	Trátase de realizar un informe psicolóxico da actividade realizada a elixir entre cinco plantexadas na clase coa intención de por en marcha o rigor e a empatía con respecto á avaliación e intervención	20
Proba obxectiva	A1 A11 A20 B2 B4 C4 C6	Trátase dunha proba obxectiva de verdadeiro-falso con dúas opcións a responder unha de coarenta enunciados acerca dos contidos teóricos da asignatura e coa finalidade de avaliar a exactitude e concreción obtida da súa aprendizaxe	20
Aprendizaxe colaborativa	A8 A15 A17 B5 B10 B14 C1 C2	A aprendizaxe continua, o desenvolvemento de habilidades de axuda, a aprendizaxe creativa, a empatía e a calidade de aprendizaxe serán avaliadas de forma continuada ao longo do período de clase; para elo, cada día establecerase unha pequena actividade de seguemento desta laboura para poder discernir a calidade de aprendizaxe de cada alumno/a e no seu conxunto	20
Proba de ensaio	A4 A14 A17 B11 C1	contará cos criterios de rigor científico-profesional onde respetar dominio, rigor, expresión e creatividade na exposición que se realice	20

Observacións avaliación

Fontes de información

Bibliografía básica

- Ainscow, M. (2003) ¿El desarrollo de sistemas educativos inclusivos?. Congreso de Educación Inclusiva. Donostia.
- Alonso, J. (1991). Motivación y aprendizaje en el aula. Cómo enseñar a pensar. Madrid: Santillana.
- Alonso, J. (1997). Motivar para el aprendizaje. Teoría y estrategias. Barcelona: Edebé.
- Alonso, J. (2005). Motivaciones, expectativas y valores-intereses relacionados con el aprendizaje: el cuestionario MEVA. *Psicothema*, 3, Vol. 17, 404-411.
- Alonso, J. y Montero, Y. (1992). Motivación y aprendizaje escolar. En C. Coll, J. Palacios y A. Marchesi (comp.). *Desarrollo psicológico y educación, II. Psicología de la Educación*. Madrid: Alianza.
- Alonso García, E., Machargo, J., Méndez, G., Pérez, M.F., y Socorro, M.C. (1996). Predicción del rendimiento académico al inicio del Bachillerato y FP [Prediction of academic achievement at the beginning of high school and professional studies]. *Renovación Pedagógica*, 3, 297, 1559-1561.
- Ames, C. (1992a). Classrooms: Goals, structures, and student motivation. *Journal of Educational Psychology*, 84, 261-271.
- Ames, C. (1992b). Achievement goals and classroom motivational climate. En D. H. Schunk y J.L. Meece (eds.). *Student perceptions in the classroom*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Ames, C. y Archer, J. (1988). Achievement goals in the classroom: Students' learning strategies and motivation processes. *Journal of Educational Psychology*, 80, 260-267.
- Anderman, E.M. y Maher, M.L. (1994). Motivation and Schooling in the Middle Grades. *Review of Educational Research*, 64 (2), 287-309.
- Arbea, L. e J.Tamarit (2003) ¿De la autocapacitación a la autorrealización: hacia una nueva conciencia profesional. Pamplona: Creena
- Archer, J. (1994). Achievement Goals as a Measure of Motivation in University Students. *Contemporary Educational Psychology*, 19, 430-446.
- Ball, S. (1988). La motivación educativa. Actitudes. Intereses. Rendimiento. Control. Madrid: Narcea. Ed. orig.: 1977.
- Bañá, M. (1998): Os procesos de construcción de coñecemento e a interactividade de aprendizaxe escolar. Santiago: Tórculo
- Bañá, M. (2000): La intervención psicopedagógica. Conceptos y aspectos generales. A Coruña: Servicio de Publicacións da universidade da Coruña
- Bañá, M.; Durán, M. e Balsas, F. (2002): A intervención psicopedagógica: experiencias prácticas. A Coruña: Copybelen
- Bañá, M. (2011) Los trastornos del espectro autista y generales del desarrollo: calidad de vida e inclusión. *Ciencias Psicológicas*, Vol V (2) 133-224.
- Barca, A. (1992, 1993). *Psicología de la Educación e intervención psicopedagógica*. A Coruña: Monografía de la Revista Galega de Psicopedagogía (2 vols).
- Barca, A. y González, R. (1994): *Manual de Dificultades de Aprendizaxe Escolar e Intervención Psicopedagóxica (3 Vols.)* Vigo: ABA Edicións.
- Barca, A. (Coord.) (2009). *Motivación y aprendizaje en contextos educativos*. Granada: Grupo Editorial Universitario (480 pp.).
- Baumgart, J. J. Jonson e E. Helmstetter (1990): El tratamiento de las conductas problema como comunicación. En *Sistemas alternativos de comunicación para personas con discapacidad*. Madrid: Alianza
- Beltrán, J. (1993). *Procesos, estrategias y técnicas de aprendizaje*. Madrid: Síntesis.
- Beltrán, J., Pérez, L. F. y Ortega, I. (2006). *CEA: Cuestionario de Estrategias de Aprendizaje*. Madrid: TEA Ediciones.
- Biggs, J. B. (2005) *Calidad del aprendizaje universitario*. Madrid: Narcea. (Orig. Open University Press, 1999).
- Biggs, J. B., Kember, D. y Leung, D. (2001). The revised two-factor Study Process Questionnaire: R-SPQ-2F. *British Journal of Educational Psychology*, 71, 133-149.
- Biggs, J.B. (1991). Approaches to Learning in Secondary and Tertiary Students in Hong Kong: Some Comparative Studies. *Educational Reserarch Journal*, 6, 27-39.
- Biggs, J. B. (1990). Effects of Language Medium of Instruction on Approaches to Learning. *Educational Research Journal*, 5, 18-28.
- Biggs, J. B. (1993). What do inventories of students' learning processes really measure?. A theoretical review and clarification. *British Journal of Educational Psychology*, 63, 3-19.
- Biggs, J. B. (1994). Approaches to learning: nature and measurement. *The International Encyclopedia and Education*. Vol. 1. Oxford. Pergamon Press.
- Biggs, J.B. (1987a): *Student Approaches to Learning and Studying*. Hawthorn, Victoria: Australian Council for Educational Research. (Melbourne: Australian Council for Educational Research)
- Biggs, J.B. (1987b): *Learning Process Questionnaire (LPQ) Manual*. Melbourne: Australian Council for Educational Research
- Biggs, J.B. (1987c): *Study Process Questionnaire (SPQ) Manual*. Melbourne: Australian Council for Educational Research
- Biggs, J.B. (1988): *The Role of Metacognition in Enhancing Learning*. *Australian Journal of Education*, 32, 127-138
- Biggs, J.B. (1989): Approaches to the Enhancement of Tertiary Teaching. *Higher Education Research and Development*, Vol 8, N 1, 7-25
- Binswanger, H. (1991). Volition as cognitive self-regulation. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50 (2) Brophy, J. (2005). Goal theorists should move on from performance goals. *Educational Psychologist*, 40, 167-176.
- Bruner, J. (1990) *El desarrollo de la mente*. Madrid: Morata.
- Bueno, J. A. (2004). *La motivación del alumno en el aula*. Madrid: Publicaciones ICCE.
- Castejón, J.L., y Pérez, A.M. (1998). Un modelo causal-explicativo sobre la influencia de las variables psicosociales en el rendimiento académico. [A causal-explicative model about the influence of psycho-social variables on academic achievement]. *Bordón*, 50, 171-185.
- Castejón, J.L., Navas, L., y Sampascual, G. (1996). Un modelo estructural sobre los determinantes cognitivo-motivacionales del rendimiento académico [A structural model about

cognitive-motivational determinants of academic achievement]. *Revista de Psicología General y Aplicada*, 49, 27-43. Coll, C. (1987). *Psicología y curriculum*. Barcelona: Laia. Coll, C. (1995). Elementos para el análisis de la práctica educativa. En C. Genovard, J. Beltrán y F. Rivas (eds.). *Psicología de la instrucción III. Nuevas perspectivas*. Madrid: Síntesis. De la Fuente, J. (2004). Perspectivas recientes en el estudio de la motivación: la teoría de la orientación de metas. *Revista Electrónica de Investigación Psicoeducativa*, 2 (1), 35-62. Dweck, C.S. (1986). Motivational processes affecting learning. *American Psychologist*, 41, 1040-1048. Dweck, C.S. y Leggett, E. (1988). A social-cognitive approach to motivation and personality. *Psychological Review*, 95, 256-273. Elliot, E.S. y Dweck, C.S. (1988). Goals: An approach to motivation and achievement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 5-12. García Bacete, F. J. (1998). Aproximación conceptual a las relaciones escuela-familia [A conceptual approach to the relations between school and family]. *Bordón*, 50, 23-34. García, T., y Pintrich, P.R. (1994). Regulating motivation and cognition in the classroom: The role of self-schemas and self-regulatory strategies. En D.H. Schunk, y B.J. Zimmerman (eds.), *Self-regulation of learning and performance. Issues and educational applications*. Hillsdale, NJ.: LEA. Gargallo, B. (2008). Estilos de docencia y evaluación de los profesores universitarios y su influencia sobre los modos de aprender de sus estudiantes. *Revista Española de Pedagogía*, 241 (septiembre-diciembre), 425-446. González, M. C. y J. Tourón (1992). *Autoconcepto y rendimiento escolar*. Pamplona: Eunsa. González, A. (2005). *Motivación académica*. Madrid: Pirámide. González, M^a.C., Tourón, J. y Gaviria, J. L. (1994). La orientación motivacional intrínseco-extrínseca en el aula: Validación de un instrumento. *Bordón*, 46, 35-51. González, M^a. C. (1997). La motivación académica. Sus determinantes y pautas de intervención. Pamplona: EUNSA. González-Pienda, J.A., Núñez, J.C., González-Pumariega, S. y García, M. (1997). Autoconcepto, autoestima y aprendizaje escolar. *Psicothema*, 9 (2) 271-289. González-Pienda, J.A. y Núñez, J.C. (1997). Determinantes personales del aprendizaje y rendimiento académico. En J. N. García (Dir), *Instrucción, aprendizaje y dificultades*. Barcelona: Ediciones LU. Good, T. y Brophy, J.E. (1983). *Motivación*. En T. Good y J. E. Brophy: *Psicología educacional*. México: Interamericana. Hayamizu, T. y Weiner, B. (1991). A test Dweck's model of achievement goals as related to perceptions of ability. *Journal of Experimental Education*, 59, 226-234. Heyman, G.D. y Dweck, C.S. (1992). Achievement goals and intrinsic motivation: Their relation and their role in adaptive motivation. *Motivation and Emotion*, 16, 231-247. Marsh, H.W. (1988). Causal effects of academic self-concept on academic achievement: A reanalysis of Newman (1984). *Journal of Experimental Education*, 56, 100-104. Marsh, H.W. (1990). Causal ordering of academic self-concept and academic achievement: A multivariate, longitudinal panel analysis. *Journal of Educational Psychology*, 82, 646-656. Marsh, H.W. (1994). Using the national longitudinal study of 1988 to evaluate theoretical models of self-concept: The Self-Description Questionnaire. *Journal of Educational Psychology*, 86, 439-456. Marsh, H.W., y Balla, J.R. (1994). Goodness of fit in confirmatory factor analysis: The effects of sample size and model parsimony. *Quality and Quantity: International Journal of Methodology*, 28, 185-217. Marsh, H.W., y Yeung, A.S. (1997). Causal effects of academic self-concept on academic achievement: Structural equation models of longitudinal data. *Journal of Educational Psychology*, 89, 41-54. Mascarenhas, S. (2004). *Avaliação dos processos, estilos e abordagens de aprendizagem dos alunos do ensino médio do Estado de Rondônia (Brasil)*. A Coruña: Universidade da Coruña (Tesis doctoral. Inédita). McCombs, B. (1988). Motivational skills training: combining metacognitive and affective learning strategies. En C. C. Weinstein, et al. *Learning and study strategies: issues and assessment, instruction and evaluation*. New York: Academic Press. Miller, B.R., Behrens, J.T., Greene, B.A. y Newman, D. (1993). Goals and perceived ability: Impact on student valuing, self-regulation, and persistence. *Contemporary Educational Psychology*, 18, 2-14. Miras, M. (2001). Afectos, emociones, atribuciones y expectativas: el sentido del aprendizaje escolar. En Coll, C., Palacios, J. y Marchesi, A. (2001). *Desarrollo psicológico y educación. 2. Psicología de la educación escolar*. Madrid: Alianza Editorial. Nicholls, J.G. (1984). Achievement motivation: Conceptions of ability, subjective experience, task choice, and performance. *Psychological Review*, 91, 328-346. Núñez, J.C., González-Pienda, J. A., García, M. S., González-Pumariega, S. y García, S. I. (1998). Estrategias de aprendizaje en estudiantes de 10 a 14 años y su relación con los procesos de atribución causal, el autoconcepto y las metas de estudio. *Estudios de Psicología*, 59, 65-85. Nisbet, J. (2000). Transformando los sistemas de servicios educativos y humanos hacia la autodeterminación: la experiencia de New Hampshire. *Siglo Cero* 31(6)33-50. Pintrich, P. R. y Schunk, D.H. (2006). *Motivación en contextos educativos. Teoría, investigación y aplicaciones*. Madrid: Pearson, Prentice Hall. Pintrich, P.R. (1991). Editor's comment: Current issues and new directions in motivational theory and research. *Educational Psychologist*, 26, 199-205. Pintrich, P.R. (1994). Continuities and discontinuities: Future

directions for research in educational psychology. *Educational Psychologist*, 29, 137-148. Rodríguez, S., González, R., Piñeiro, I., Valle, A., Núñez, J. C. y González-Pienda, J. A. (2003). Metas de aproximación, metas de evitación y múltiples metas académicas. *Psicothema*, vol. 13, nº 4. pp. 546-550. Rosario, P., Núñez, J.C., González-Pienda, J.A., Almeida, L. Soares, S. y Rubio, M. (2005). El aprendizaje escolar examinado desde la perspectiva del modelo 3P de J. Biggs. *Psicothema*, vol 17, núm. 1, 20-30. Schalock, J e outros (2002) La conceptualización, medida y aplicación de calidad de vida en personas con discapacidades intelectuales: informe de un panel internacional de expertos. *Siglo Cero*, 33 (5)5-14 Tamarit, J. (2003) Una escuela para Juan. Pamplona: Creena Tejedor-Tejedor, F.J., González-González, S .G. y García-Señorán, M^a. M. (2008). Estrategias atencionales y rendimiento académico en estudiantes de secundaria. *Revista Latinoamericana de Psicología*. Vol. 40 (nº 1), 123-132. Tejedor-Tejedor, F. J., González-González, S. G. y García-Señorán, M. (2008). Estrategias atencionales y rendimiento académico en estudiantes de secundaria. *Revista Latinoamericana de Psicología*, Vol. 40, nº 1, 123-132. Tudge, J. e B. Rogoff (1995): Influencias entre iguales en el desarrollo cognitivo. En P. Melero y A. Berrocal. Madrid: Siglo XXI. Turnbull, A. (2004) La calidad de vida de la familia como resultado de los servicios. V Jornadas científicas sobre personas con discapacidad: investigación, innovación y cambio. Salamanca. Van Loos, J. (2006) Autodeterminación para todos. La autodeterminación en Arduin. *Siglo Cero*, 220, 35-46. Van Loos (2006) Apoyos en la práctica de Arduin. VI Jornadas científicas sobre personas con discapacidad. Salamanca. Veiga, F.H. (1997). Autoconceito dos jovens: Análise em função de variáveis do contexto familiar [Self-concept in young students. Analysis of its relation to variables of the family context]. ACTAS del I Congreso Luso-Espanhol de Psicologia da Educação, 489-497. Vygotsk, L.i (1997): El defecto y la compensación. *Obras desconocidas*. Vol. V. Madrid: Visor. Weiner, B. (1979). A theory of motivation for some classroom experiences. *Journal of Education Psychology*, 71, 3-25. Weiner, B. (1985). An attributional theory of achievement, motivation and emotion. *Psychological Review*, 92, 548-573. Weiner, B. (1986). An attributional theory of motivation and emotion. New York: Springer Verlag. Weiner, B. (1990). History of motivational research in education. *Journal of Educational Psychology*, 82, 616-622. Weiner, B. (1992). Human motivation. *Metaphors, theories and research*. California: Sage Publications. Wentzel, K. R. (1998). Social relationships and motivation in middle school: The role of parents, teachers, and peers. *Journal of Educational Psychology*, 90, 202-209. Whenmeyer, M. (2006) Factores intraindividuales y medioambientales que afectan a la autodeterminación. VI Jornadas científicas sobre personas con discapacidad. Salamanca. Whenmeyer, M. (2006) Autodeterminación y discapacidades severas. *Siglo Cero*, 220, 5-16. Wolters, C. (2004). Advancing achievement goal theory: Using goal structures and goal orientations to predict students' motivation, cognition and achievement. *Journal of Educational Psychology*, 96, 236-250.

Bibliografía complementaria	

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Materias que continúan o temario

Observacións

(*)A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías